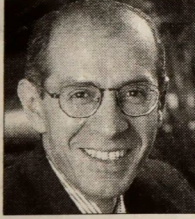

İstifa ve 'mutlak siyaset' krizi

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Enerji bakanı mutlaka istifa edecek, mutlaka yargılanacak. Sorun, sadece bunun geciktirilmesinde, politik alanın bu yoldan biraz daha tahrip olmasındadır. Aşılacak ama, siyasetin Türkiye'de böyle bir noktada yapılmasının altında yatan nedenler ne?

Bu sorunun elbette birçok yanıtı var. Fakat tümünün gelip dayandığı nokta aynı. Siyaset, Türkiye'de 'devletli'ların, toplumdan kopuk, temsil etme kabiliyetini bütünüyle yitirmiş dar bir alana kapanıp sadece devletle özdeşleşip, belli bir kimlik kazanıp, bürokratik işlerle uğraşmasıdır. Dolayısıyla, işin içinde bulunan merkezîyetçilik, yalnız temsil kriziyle değil sonunda meşruiyet kriziyle de sonuçlanıyor.

Oysa, modern siyasal alanın oluşumunda rol oynayan iki temel olgu var. Bunların ilki, toplumsal iyinin, kamusal yararın gözetilmesi. Fakat, Türkiye'de işler o noktada çatallaşıyor. Çünkü, kamu dediğimiz kavram (publicum, res publica) bizde devlet olarak çıkıyor karşımıza. Siyaset de devletle özdeşleşen bir sürece

dönüşüyor. Oysa, aynı kavram Batı'da toplumu, yani insan tekinden ve onun çıkarından koparılamayacak bir kesimi dile getiriyor. İşte bu iki olgu arasındaki fark bizim siyasal dünyamızın krizini de yeterince açıklıyor. Bunun ardında da 'devlet aklı' (hikmet-i hükümet) denilen kavram yatıyor. Bir anlamda, devletin yaptığı her şeyin doğru olduğunu düşünen, devletin bekası için devlet ricaline zarar verilmesini yasaklayan bir anlayış bu. Devlet bu yanıyla uhrevi bir kavram. Nitekim, Susurluk tartışmaları sırasında belli bir kesimin en çok kullandığı kavram bu olmuştur: Kutsal devlet! Daha da beteri, 1981 Anayasası'nın uzun süre yürürlükte kalan ilk şeklinde de gene devlet 'kutsal' diye nitelendiriliyordu.

Bu anlayış, bütün modernite araçlarının ve kurumlarının ortaya çıkmasına rağmen siyasal aktörlerin doğmamasına, siyasal alanın aktörler açısından zenginleşmemesine yol açan bir durum. Eğer oluşuyorsa bile aktörlerin rollerini gene devletin belirlediği bir yapı bu. Bu bağlamda, Türkiye'de bir 'siyasal alan yanılması (illüzyonu)' yaşandığı söylenebilir. Olduğu varsayılan, farz edilen fakat aslında olmayan, her şeyin devletin 'beka'sına (devamına) dönük. Ortaçağ devlet sistemi etrafında gelişen bir despotik modelidir bizdeki. Bazı düşünürler

(Marx) bu modelin bütün Doğu toplumlarında mevcut olduğunu, Batı anlamındaki demokratik yapıya ters düşen bu yapının da demokratik niteliğini kendi içinde barındırdığını, yani despotik olmayabileceğini (olmadığını değil) söyler. Fakat oradaki 'despotik olmama' özelliği basit bir dağıtım ve adalet anlayışları etrafında biçimlenen 'mekanik' bir niteliktir. Elbette belli bir hak ve fırsat eşitliği içerebilir (o anlamda İslam da öyledir) fakat, modelin bütün kurumlarıyla bir demokratik yapılanmaya tekabül ettiği söylenemez.

Bu olgunun bir adı var: Mutlak politika (absolute politics). Yukarıda, mevcut anlayışın devleti 'kutsal' saydığını söyledim. 'Mutlak siyaset' onun bir uzantısıdır ve bütünüyle 'seküler' hale gelmemiş, siyaseti belirleyen araçların, aktör ve rollerin 'mutlak', (uhrevi) olma niteliklerini korudukları dönemdir bu. Burada devletin ortaçağda olduğu gibi din eksenli bir siyaseti izlememesi bir şeyi değiştirmez. Devletin kendisi neredeyse dinsel bir nitelik kazanmıştır ve iktidarının paylaşılmasına izin vermemektedir.

Türkiye mutlak siyasetten görelî, karşılıklı çıkarların kesiştiği, çatıştığı bir siyasete geçiyor. Bu, kralların çıplak olduğunu herkesin bildiği, kamunun devlet değil toplum olduğu, bir dönemdir.